

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертаційне дослідження Шотурми Наталії Володимирівни
«Комунікативна політика органів місцевого самоврядування
(на прикладі України та Республіки Польща),
подане на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за
спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

Актуальність обраної Шотурмою Наталією Володимирівною проблеми наукового дослідження зумовлена як нагальними потребами суспільно-політичного процесу, продиктованими низьким рівнем довіри громадськості до структур влади, а тому і низьким рівнем ефективності їх функціонування, так і вимогами Європейського Союзу щодо відповідності елементів політичної системи країни низці критеріїв демократичного розвитку. А комунікативна взаємодія органів місцевого самоврядування та громадськості це особливий інструмент оптимізації принципу публічності та прозорості влади і водночас елемент реалізації європейського зовнішньополітичного вибору України.

Зміна усталеної моделі місцевого самоврядування, а саме формування механізмів децентралізації влади, втілення принципів субсидіарності, продиктовані євроінтеграційним шляхом України та ратифікацією Україною Угоди про асоціацію з ЄС потребує максимального залучення громади та її потенціалу до вирішення суспільно-значущих проблем. Існуюча на сьогодні система взаємодії влади та населення містить низку анархічних, недемократичних елементів та в основному має формально-демонстративний характер. Аспекти комунікативної взаємодії владних структур та громадськості Республіки Польща, яка виступає так званим провідником євроінтеграційних прагнень нашої держави і водночас досягнула статусу консолідованої демократії для України є найбільш оптимальним зразком. У цьому контексті об'єкт дослідження, становить значну актуальність та науково-практичну цінність.

Дисертація Шотурми Н.В. є завершеним, самостійним, логічно-структурованим дослідженням. У процесі її написання авторка опрацювала значну кількість наукових праць авторитетних вітчизняних та іноземних науковців, котрі досліджують як теоретичні аспекти комунікативної політики, так і політико-правові й інституційні основи взаємодії влади й населення. Дане дослідження опирається на ґрунтовну джерельну базу, яка окрім наукових публікацій охоплює нормативно-правові, аналітичні та консультаційні документи, звіти, інформаційні матеріали органів влади як України, так Республіки Польща, сайти офіційних установ та дані різноманітних веб-платформ, результати аналітичних та соціологічних досліджень. Для поглиблення й аналізу теоретичного підґрунтя дослідження було враховано державно-управлінський, соціологічний, політологічний та психологічний аспекти, що дозволило автору різнобічно підійти до поставленої мети.

У дисертації глибоко розкрито зміст поняття «комунікативна політика» як політика, основана на взаємодії між органами влади та громадськістю, спрямована на формування довіри до влади і підтримки реформаційних перетворень в державі (с.64-66). Також автором розмежовано сутність понять «комунікація», «інформаційна політика», «комунікаційна політика», «комунікативна взаємодія» (с. 60-68).

Важливо є те, що концептуальні аспекти становлення комунікативного процесу автором розглядається в розрізі трьох моделей – лінійної, інтеракційної, трансакційної із врахуванням основних форм взаємодії із громадськістю. Це дозволило автору сформулювати теоретичні вимоги до такого способу управління, при якому об'єкт і суб'єкт управління не будуть антагоністично розділені, а виступатимуть взаємозалежними суб'єктами суспільних відносин (с. 15-25). Модель, притаманна демократичному режиму передбачає широку участь громадян у політичному процесі та сприяє підвищенню рівня їхньої політичної освіченості та компетентності, що важливо для нашої держави.

Автор всебічно характеризує політико-правові та інституційні засади комунікативної політики, різноманітні практики взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості присутні як в Україні, так і Республіці Польща. Заслуговує на увагу авторське виокремлення переліку бар'єрів комунікативної взаємодії в Україні. Це, зокрема, неможливість належним чином представити місцеві інтереси через слабо розвинуті правові та інституційні регулятори; загальна недовіра людей до органів влади та здійснених реформ, побоювання маніпуляції та низький рівень інтеграції місцевої спільноти; зростання опору у поведінці громадськості відповідно до нав'язування рішень згори і зменшення через їх співухвалення та консультацію; приховані групові та особисті цілі представників влади, зумовлені представленням інтересів окремої політичної сили, а не електорату загалом, також наявність корупційної складової в процесі управління (с. 139).

Позитивної оцінки заслуговує розгляд у межах окремого підрозділу особливостей такого сучасного механізму комунікативної взаємодії як цифрова комунікація, зокрема застосування віртуальних форм публічності та впровадження електронної демократії. Дисертанткою наголошено на тому, що точкою доступу для населення до всіх рівнів послуг є Електронне урядування, що представлене в роботі як послідовність чотирьох етапів: по перше, створення єдиного порталу, який містить різні інформаційні ресурси, доступні на певному сервері для цілодобового ознайомлення громадян, по-друге, забезпечення зворотного зв'язку, який може мати вигляд надання громадянам можливості одержання послуг, по-третє, налагодження взаємодії представників органів державного й місцевого самоврядування з громадянами в режимі реального часу, по-четверте, трансформація уряду, що передбачає створення електронної інфраструктури державного управління на основі єдиних стандартів і додання урядовому порталу статусу єдиного пункту доступу до всіх послуг (с. 144-145). Досить детально

охарактеризовано нові для інформаційної взаємодії України формули «Уряд 2.0», «Smart City» («розумне місто»), практика краудсорсингу.

Важливою складовою методологічної основи дисертації є сукупність конструктивістського підходу та теорії комунікативної дії Ю. Габермаса для означення сутнісних компонентів комунікативної політики органів місцевого самоврядування і порівняльної методики реформ в Україні й Республіці Польща. Виправданим є й застосування системного, інституційного, історико-генетичного, структурно-функціонального методів. Заслуговує на увагу також застосування дисертанткою SWOT-аналізу, що зумовило виокремлення сильних і слабких сторін комунікативної взаємодії територіального самоврядування й громадськості.

Висновки дисертаційної роботи (с. 171-178) містять основні результати вирішення поставлених завдань та є виваженими й аргументованими. Отримані авторкою теоретичні результати та практичні рекомендації ґрунтуються на критичному аналізі значного обсягу наукових публікацій та інформаційних матеріалів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розв'язанні важливої на сьогодні проблеми – визначення особливостей комунікативної політики органів місцевого самоврядування України та Республіки Польща в контексті взаємовідносин із населенням. Найсуттєвішими науковими здобутками, отриманими авторкою, які характеризують новизну й практичну значущість дослідження є:

- визначення місцевої комунікативної політики як цілеспрямованої діяльності органів місцевого самоврядування стосовно територіальної громади, сформованої на засадах транспарентності та основаної на діалоговій взаємодії з громадськістю щодо політичної участі в місцевому процесі;

- виокремлення сильних і слабких сторін діалогу громадськості з муніципальною владою в Республіці Польща після вступу до ЄС. До позитивів віднесено відкритість місцевої влади для співпраці, особливо у сфері реалізації публічних завдань; транспарентність та ефективність

системи співпраці, що гарантовано процедурою вибору організації для реалізації публічних завдань, процедурою делегування завдань неурядовим організаціям та критеріями реалізації публічних завдань; до негативів – обмеження партнерства з неурядовими організаціями (НУО) щодо реалізації публічних послуг; нездатність до глибокого аналізу проблем і потреб громадськості; обмеження фінансових коштів щодо можливості субсидіювання НУО; надмірна бюрократія і система контролю; випадки односторонньої сприятливості до НУО, відповідно до політичної орієнтації;

- запропоновано комплекс складових реформи комунікативної політики України на місцевому рівні (із врахуванням польського досвіду): розробка програм розвитку та взаємодії територіального самоврядування з третім сектором; обов'язкове прийняття статутів громад для чіткої регламентації процедур участі громадян в ухваленні політичних рішень; нормативне забезпечення зворотного зв'язку задля врахування громадської думки і здійснення громадського контролю; формування попиту на публічну інформацію шляхом створення інформаційних кіосків; налагодження інтегрованої інформаційної системи (за прикладом польського ePUAP); втілення принципу нетерпимості до корупції через дієве впровадження і дотримання етичних кодексів.

Основні положення дисертації відображено у достатній кількості публікацій, зокрема у 22 статтях, 6 з яких опубліковано у вітчизняних фахових виданнях, а 1 – у іноземному виданні з політологічної тематики та 2 – в інших наукових виданнях. Результати дослідження було апробовано на міжнародних та всеукраїнських конференціях, а також обговорено на засіданнях кафедри політичних інститутів та процесів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» і засіданні кафедри теорії та історії політичної науки Львівського національного університету імені Івана Франка.

Структура дисертації зумовлена метою та завданнями дослідження. Автореферат повністю відображає основні положення та дає цілісне уявлення про її зміст.

Результати дослідження систематизують та поглиблюють знання у сфері комунікативної політики та місцевого самоврядування та можуть бути використаними під час подальших досліджень цієї проблематики.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Шотурми Н., вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження та побажання, які жодним чином не применшують наукового та практичного значення дисертаційної роботи.

1. Дисертанткою досить глибоко та змістовно охарактеризовано сутність понять «комунікація», «комунікативна політика» та «місцева комунікативна політика», дано авторське визначення цим понятійним категоріям. Поряд із тим, варто було б також дати авторське визначення й поняттю «державна комунікативна політика», зважаючи на те, що ці поняття складають один категоріальний конструкт.

2. У підрозділі 4.2 «Цифрова комунікація як сучасний механізм взаємодії» авторкою досить детально розписано особливості застосування такого механізму віртуальних форм публічності та впровадження електронної демократії як електронні петиції (с. 146-147), однак, доцільно було б ширше проаналізувати практику функціонування такої форми електронної комунікації в Україні, з'ясувати проблемні моменти її використання.

3. У підрозділі 3.2. «Доступ до публічної інформації як засіб громадського контролю» дисертанткою проаналізовано рівень довіри населення України до місцевої влади, представлено дані соціологічних опитувань за березень 2015 р. Зважаючи на те, що поряд із конфліктними й воєнними подіями рівень довіри населення стрімко мінявся тільки за останні два роки, можна було б показати й динаміку цього явища.

4. У дослідженні констатовано про актуальні для України випадки порушення владними структурами права доступу на інформацію, вважаю, що

варто було б чітко виокремити причини такого порушення та надати рекомендації для усунення таких проблем.

Відтак, вважаємо, що дисертація Шотурми Наталії Володимирівни «Комунікативна політика органів місцевого самоврядування (на прикладі України та Республіки Польща)» є оригінальним, самостійним та завершеним дослідженням, яке відповідає всім вимогам державного стандарту до кандидатських дисертацій, зокрема п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, та паспорту обраної спеціальності (23.00.02 – політичні інститути та процеси), а його авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

**Офіційний опонент,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології
Львівського національного
університету імені Івана Франка**

**Підпис доцента кафедри політології
Були С.А. засвідчую
Вчений секретар
Львівського національного університету
ім. Івана Франка**

Була С.П.

Григорук О.С.